

etimologia germànica versemblant. I me n'acabo de convèncer veient que des de 1954 no s'hi ha retocat ni afegit res que s'ho valgui. Sens dubte encara són massa importants els escalons que resten hipotètics per poder-la mirar com enterament segura.

Si no és possible arribar a una conclusió definitiva, ¿podríem almenys fer un gran pas endavant, determinant quina és la base fonètica que postulen les llengües romàniques? És admissible que *guiar* pugui venir d'una base amb -r-? Crec que tothom estarà d'acord que, sense prejudicis etimològics, n'hem de suposar una amb -d- originària. Totes les llengües romàniques hi estarien d'acord, fins i tot l'oc. *guizar*. És veritat que en aquesta llengua hi ha variants *guidar* i àdhuc *guiar*. Aquesta última en rigor no s'aparta pas de la base *WIDARE, com sigui que davant l'accent hi ha diversos dialectes occitans que deixen caure la -d- intervocàlica: una forma com *raitz* RADICEM està tant o més estesa que *razitz*. Pel que fa a *guizar* i *guidar* ja constataua Brüch que no és possible de fixar-ne les àrees geogràfiques,⁷ perquè *guidar* apareix bastant per tot arreu, però que l'altra forma sí que és clar que pertany a Gascunya i al Llenguadoc occidental; afegim-hi que els testimonis occidentals de *guidar* pertanyen tots a textos gascons, és a dir, a un dialecte que serva la -d- intervocàlica llatina, en gran part de la seva extensió, sense mudar-la en -z-: per tant ens cal deixar de compte tots aquests testimonis.

I així hi queden dues àrees generals: *guizar* cap al Sud-Oest i *guidar* cap al Nord-Est, que corresponen més o menys a les dues formes que registra avui Mistral, prov. *guidà* i Llenguadoc *guizà*. Per altra part sembla que hi ha una diferència cronològica i, almenys parcialment, una distinció en la mena de textos: *guizar* ja figura en Bertran de Born (S. XII), mentre que de *guidar* no veig exemples anteriors als romans de *Flamenca* i *Jaufré* (mj. S. XIII);⁸ per més que n'hi hagi més o menys de tots dos en poetes, observem que *guidar* és general gairebé, en les obres consuetudinàries i administratives (Costumes d'Albi, de Fumel, de Gordon).

La distribució geogràfica i la precessió cronològica ens forcen, de tota manera, a relacionar el *guidar* occitànic amb el *guider* del fr. antic tardà (S. XIV, en canvi *guier* en els Ss. XII i XIII). Vanament s'ha volgut explicar el fr. *guider* per un manlleu de l'italià (influència que no actuava en el S. XIV) o de la llengua d'oc (quan, en aquesta, *guizar* té tanta extensió com *guidar*), o estirant-ho pels cabells, per una influència de l'alternança *aidier/äie*, cas isolat i, de més a més, ben distint. És clar que la bona explicació és una altra: el mateix en llengua d'oïl que en llengua d'oc la forma amb -d- és un llatínisme, degut a la influència del baix llatí curial i jurídic, on la institució del guiatge feia un paper tan gran: vegeu els copiosos i ben antics exemples de *guidar* en Du C. (i potser també hem d'atribuir el cas de -d- en els nostres Usatges al fet de pertànyer a un text legal, traduït del llatí).⁹

En conclusió, doncs, les formes romàniques representen una base *WIDARE unànimement. Ara bé és in-

versemblant, a tot ser-ho, d'admetre que un mot tan important i general com *guiar*, sigui un manlleu del francès antic en totes les altres llengües romàniques.¹⁰ I això ens imposa el gòt. *WIDAN, tot reconeixent l'es-tranyesa que sigui aquest primitiu indocumentat ei que s'hagi perpetuat en romànic i no el testificat, i derivat, GAWIDAN. Podríem esperar, doncs, que algun dia es trobin testimonis directes d'aquell. I aquí ha vingut una novetat.

Guardem-nos d'inflar-ne la importància, però la novetat hi és, novetat curiosa i no sense força: i és que el derivat GAWIDAN també va passar del gòtic al romànic: amb un caràcter decandit, mot menys vital, que s'haurà anat extingint per tot fora de dos racons als dos vessants dels Pirineus: *gabi(d)ar* expressant una forma de *guiar* és el resultat a esperar fonèticament en romànic del gòt. GAWIDAN (la -w- germànica interna dóna -v-: *esparver*, *ataviar*, *esparvany* etc.). I en efecte, d'això n'ha sobreviscut un rastre en els Pirineus gascons, que ningú s'hi havia fixat fins que l'ha assenyalat Rohlf, en una nota brevíssima de la 2.ª ed. del seu brillant *Le Gascon* (p. 108, § 419, sense notar potser la importància que té això per al problema de *guiar*).

Ja Lespy-R, DBéarn., definit «conduire, guider»: els adoradors de Betlem demanen ajuda «Ta 'ns *gabidà* peu bou camii» en una nadala dels *Noëls biarnés* que va escriure l'Abbé Garet, capellà de Salies de Bearn (entre Ortés, Dax i Baiona); figuradament «soigner, avoir de tendres soins, des soins maternels»: «en espantant quin *gabide* souns auseroüs» («que chaque mère prenne des leçons de l'alouette») en regardant comment elle soigne ses petits» en una de les *Poésies Béarnaises* p. p. Lamolère a Pau el 1827. I, més cap a nosaltres, en la més alta i reculada de les valls de Bigorra, a les falades del gegant d'Ossau, la Vall d'Azun, el considerable poeta Miquèu Camelat va usar «*gabidà: guider*» en el seu recull *Et piu-piu dera mè laguta* (1895), inclouent-lo per tant en el seu glossari.

Però encara va arribar a temps Aguiló per anotar «*engabiar* un pi: diriger i repartir el brancatge» (D_{Ag.}) de la boca dels bosquerols del nostre Turó de Montcada; en el vessant obac del qual jo encara havia vist molta bosquina en els anys de la meua infància, i on els llinatges de la Torre Pallaresa, i altres possessions veïnes, havien mantingut una forta tradició d'explotació forestal fins al tombant de segle. És de suposar que (en) *gavi(d)ar* havia tingut en aqueix sentit gran difusió en el nostre antic llenguatge forestal (per desgràcia no salvat en cap text que es conservi o s'hagi donat a la impremta). En alguns llocs seria reemplaçat més tard pel més trivial *guiar*, *-izar*; com a Tortosa: «null hom --- no gos *guizar* o dolar negun pi» (BABL XI, 410, fonètica occitanitzant gens sorprenent a la Tortosa del S. XIV, on servaven encara privilegis senyorialis les famílies d'alguns barons occitans que ajudaren a la reconquesta de 1140).¹¹

Això dóna peu a una hipòtesi raonable: *WIDAN, el vell mot, i cap de família, viuria ple de saba encara quan les hosts godes tombaven l'Imperi d'Occident (fundant els reialmes gòtics de Barcelona, Tolosa i